

Cicho sza, to tabu

Scenariusz lekcji filozofii dla uczniów szkół podstawowych

Cele

- Uczniowie rozumieją znaczenie tabu językowego oraz stosowanie eufemizmów.
- Uczniowie dostrzegają różnicę między tabu związanym z zabobonami a tabu związanym z obyczajowością.
- Uczniowie dostrzegają moc tabu w kształtowaniu zachowań społecznych.

Metody i formy pracy

- Czytanie tekstu
- Eksperyment myślowy
- Dyskusja

Przebieg lekcji

Część I

Prezentujemy fragment powieści:

- [...] *Cave Inimicum* – Hermiona skończyła, machnąwszy różdżką w stronę nieba – no, więcej już nie potrafię. Przynajmniej będziemy wiedzieć, że nadchodzą. Nie mogę zagwarantować, że powstrzymają Vol...
- Nie wymawiaj tego imienia – przerwał jej Ron ostrym tonem.
Harry i Hermiona popatrzyli po sobie.
- Przepraszam – powiedział Ron, unosząc się z jękiem, żeby na nich spojrzeć – ale to dla mnie brzmi jak jakaś klątwa, czy coś w tym rodzaju. Nie możemy po prostu nazywać go Sami-Wiecie-Kim?
- Dumbledore mówił, że lęk przed imieniem... – zaczął Harry.
- Pragnę ci na wszelki wypadek przypomnieć, stary, bo może już zapomniałeś, że nazywanie Sami-Wiecie-Kogo po imieniu nie przyniosło mu nic dobrego. Po prostu... po prostu okażcie Sami-Wiecie-Komu trochę szacunku, dobrze?

– Szacunku? – powtórzył z naciskiem Harry, ale Hermiona rzuciła mu ostrzegawcze spojrzenie; zrozumiał, że nie powinien kłócić się z Ronem, gdy ten jest w takim stanie [...].

J.K. Rowling, *Harry Potter i insygnia śmierci*, Media Rodzina, Poznań 2008

Pytania do tekstu

- Dlaczego zakazywano wypowiadania imienia czarnoksiężnika?
- Z jakiego powodu Ron sprzeciwił się w opisanym momencie wypowiedzeniu imienia Voldemort?
- Dlaczego Ron utożsamiał strach z szacunkiem? Czy to błąd?
- Czy uleganie zakazowi wypowiadania strasznego słowa jest oznaką słabości?
- Czy wypowiadanie imion potężnych i strasznych postaci może wywołać negatywny efekt?
- Skąd biorą się takie przekonania?
- Czy powinniśmy unikać wypowiadania strasznych słów?
- Czy słusznie Harry przeciwstawiał się temu zakazowi?

Ćwiczenie

Imię *Voldemort* zastąpiono nazwą *Sam-Wiesz-Kto*. To zjawisko nazywa się eufemizmem – zastępowanie negatywnego słowa innym, o słabszym znaczeniu.

Jakie znasz inne eufemizmy? (Np. przejście na drugą stronę, wążchanie kwiatków od spodu, lepkie ręce, mijanie się z prawdą).

Wymyśl eufemizm do:

1. Ściągać na lekcji
2. Krzyczeć na kogoś
3. Zdradzić bliską osobę

- Dlaczego stosujemy eufemizmy?
- Czy to, że coś nazwiemy łagodniej, zmienia rangę czynu?
- Czy to, że coś nazwiemy eufemizmem, zmienia nasze postrzeganie tego pojęcia lub zjawiska?

Pytania do dyskusji:

- Czy to słuszne, że mamy zwyczaj nie rozmawiać o niektórych rzeczach, np. o fizjologii?
- Czy ma sens nierozmawianie o trudnych sprawach, np. o przemoc w domu, w imię zasady ochrony dobrego imienia rodziny?
- Czy pomijanie tematu tabu odsuwa od nas problem?
- Dlaczego niektórzy wierzą, że rozmowa o złych rzeczach może je wywołać?
- Skąd wiara, że język ma magiczne (sprawcze) właściwości?
- Czy słowo naprawdę ma tak silny związek ze zjawiskiem, które oznacza?

Eksperyment myślowy I

Wybierz słowo lub pojęcie, które teraz jest w powszechnym użyciu, o neutralnych skojarzeniach. Wyobraź sobie konsekwencje, gdyby wybrane pojęcie stało się zakazane.

Jakby zmieniłoby się nasze społeczeństwo, gdyby np. pojęcia „naczynia”, „rower”, „schody” stały się tematem tabu?

Eksperyment myślowy II

Wybierz pojęcie, które niesie bardzo dobre skojarzenia, jak zdrowie, miłość, wolność, bogactwo – co by się stało, gdyby to zostało uznane za tabu?

